

Szilágyi István

Spanyolország – gazdasági válságkezelés az euró krízis árnyékában

1. Közösségi csatlakozás és gazdasági fejlődés

Spanyolország a közösségi csatlakozása óta eltelt huszonhat év alatt a félperifériás helyzetből kitörve véglegesen a fejlett Európa részévé vált. A közös piaci, majd az uniós tagság, az euro zónába történő belépés, a demokratikus berendezkedés konszolidációja kiegyensúlyozottá, kiszámíthatóvá, a nemzeti érdekek érvényesítése szempontjából hatékonyá tette a spanyol külkapcsolati rendszert és fejlődőképessé a gazdaságot. Az integrációs csatlakozás alapvetően megváltoztatta az ország nemzetközi pozícióját. Véget ért az elszigetelődés több évtizedes korszaka. Hispánia jelentős latin-amerikai érdekelttséggel, befolyással és kapcsolatokkal rendelkező európai mediterrán középhatalom lett.

Spanyolország az Európai Közösséghez történő csatlakozással a protekcionizmus és az elszigetelődés utolsó elemeinek a felszámolására vett irányt. Ez a piac teljes megnyitását, a külföldi tőkebefektetések növekedését, az emberi erőforrások (kutatás, fejlesztés, továbbképzés) minőségi javítását, a fejlődés kormányzati újra meghatározását, a szükségessé váló strukturális átalakítást, magyarul: az *európai effektus* érvényesítését, a spanyol gazdaság további nemzetköziesedését és internacionalizálódását, az idegenforgalom gyors bővítését jelenti.

A Maastricht-i konvergencia kritériumok elfogadása s az egységes pénzügyi rendszerbe történt belépés ellenére a spanyol gazdaságnak számos adaptációs problémával kellett megküzdenie. Nem volt megoldva a kis- és középvállalkozások hatékony közösségi integrációja és informálása. A vámilletékek szükségszerű és szerződésben vállalt uniós szintű csökkentése, illetve megszüntetése miatt romlott a spanyol vállalatok versenyképessége. A kereskedelmi mérleg hiánya a fizetési mérleget, a magas (14 % körüli) munkanélküliség, a szociális rendszert érintő problémákat vet fel. Az egységes pénzügyi rendszerbe történő integrálás csökkentette az önálló gazdaságpolitika mozgásterét. A mezőgazdasági és halászati politika területén tapasztalható konfliktusok ellenére Spanyolország integrációs illeszkedése sikeresnek mondható és a vártnál jóval kisebb traumát okozott az országnak. Ebben nyilván szerepe volt annak is, hogy a társadalmi-gazdasági modernizáció, a kohézió és a gyors adaptáció céljával az Európai Közösségbe lépő Spanyolország a strukturális alapokból és közösségi kezdeményezésekből való részesedése a 2007-2013-as programozási periódus kezdetéig 24.1%-os arányt ért el. Ezzel az Unió legkedvezményezettebb országává vált. A

spanyol támogatási keret a 2000-2006 közötti időszakban 57 milliárd eurót tett ki. Ez az összeg – többek között a keleti bővítés következményeként - a 2007-2013-s finanszírozási szakaszban 35,2 milliárd euróra csökkent.¹

2. Viharfelhők a gazdasági egyensúly egén

A negyvenhét millió lakost számláló Spanyolország a világ népességszám szerinti huszonharmadik, Európa ötödik legnagyobb állama, az új évezred egyik siker országa. Természeti és ásványi kincsekben, turisztikai, kulturális és történelmi látványosságokban, értékekben a világ egyik leggazdagabb országa, bevándorlók kedvelt célpontja.²

Az ország lakosságának 12,1%-át elérő betelepülők csaknem hat milliós tömege olcsó munkaereje és fogyasztói kereslete révén nagymértékben hozzájárult az 1994-2008 közötti időszak tizenöt évig tartó „gazdasági csodájának” sikeréhez. Spanyolország nyitott országgá vált. Nemzeti jövedelmének 60%-át a külkereskedelmi forgalom adja. A világ hatodik nettó közvetlen működő tőke befektetője. Spanyolországot e tekintetben csupán Nagy-Britannia, az Egyesült Államok, Franciaország, Németország és Hollandia előzi meg. A spanyol tőke kivétel mintegy fele Latin-Amerika legfejlettebb országainak stratégiai ágazataiba - energia, hírközlés, szolgáltatások, bankrendszer, közlekedés - áramlik. Az ezredfordulón már a spanyol vállalatok és bankok (Telefónica, Compania Valenciana de Cementos, ENDESA, IBERDROLA, REPSOL YFP, Banco Santander, Banco Bilbao Vizcaya, Banco Central Hispánica, Banco Popular Espanol, az Ibéria Légitársaság, a Sol Melia és a Hotel Tryp szállodalánc) adják a latin-amerikai befektetések 52%-át. Ezen a téren megelőzik az Egyesült Államokat is. Spanyolország a világ tizenegyedik tőkebefogadó országa. Nemzeti jövedelmének nagysága a tizedik helyre kvalifikálja. A külföldi spanyol tőkebefektetés eléri a belső hazai össztermék 10%-át. Tizenkettedik a világon a segélyfolyósító államok, nyolcadik az ENSZ költségvetéséhez hozzájárulók sorában. A kulturális ipar bevétele a gyógyszer és a vegyipar arányát meghaladva a nemzeti jövedelemhez 4,4%-át adja. A spanyol nemzetközi elterjedését tekintve a világ második legnagyobb nyelve." Cervantes királysága" 400 millió ember számára jelent anyanyelvet. Már az Egyesült Államokban is több mint 30 millióan beszélnek a castellanot. Brazíliában pedig - nem utolsósorban gazdasági megfontolásokból - az 1990-es évek közepén tették kötelezővé a spanyol nyelv tanulását az iskolákban.

Mindezen tényezők alapját a már jelzett tizenöt év lendületes gazdasági fejlődése adta. 2008 októberére, a nagy világgazdasági válság megjelenése óta azonban megtorpant az 1994 óta tartó gazdaságnövekedési folyamat és újra felszínre kerültek a spanyol gazdaság

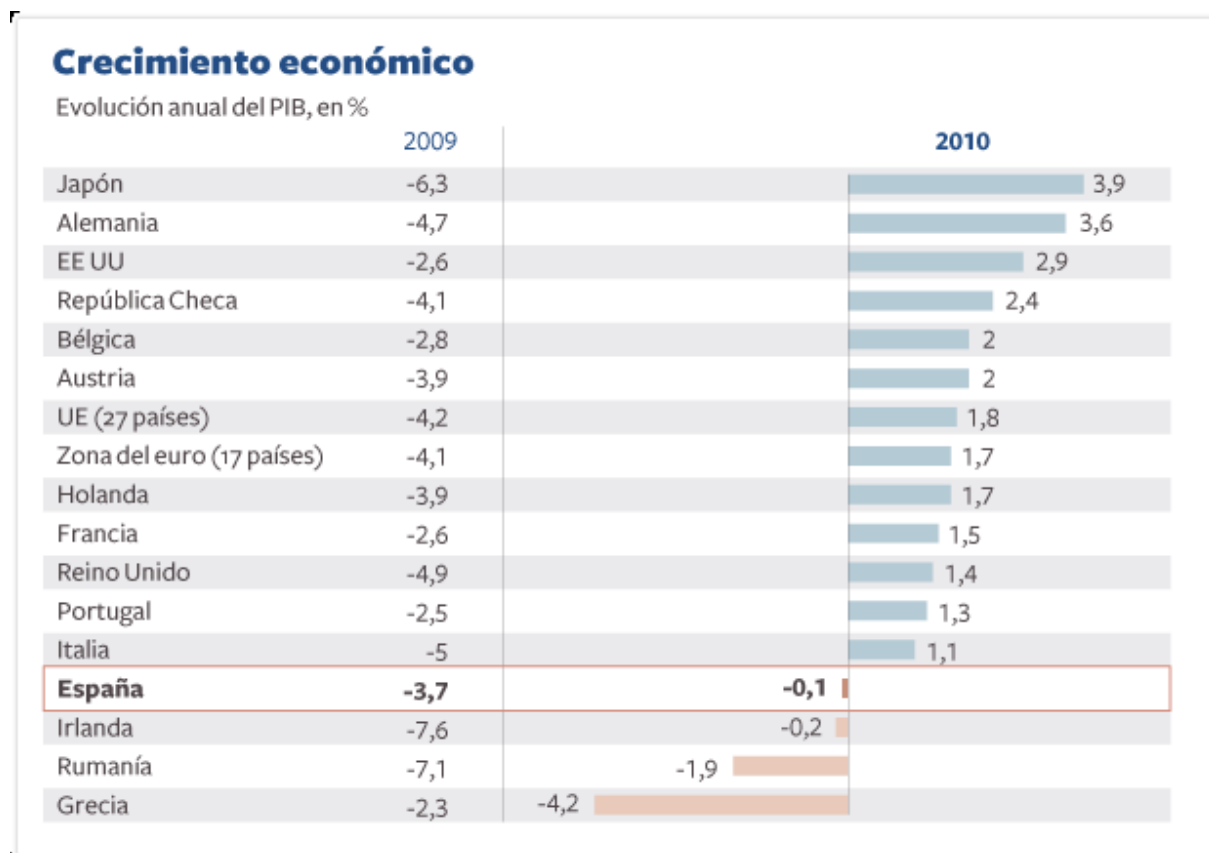
belső szerkezeti ellentmondásai. Ennek belpolitikai hatásai mellett külpolitikai következményei is vannak. Csökkenni látszik Spanyolország nemzetközi mozgásteré és befolyása. 2000 és 2008 között minden évben az uniós átlagot meghaladó mértékben nőtt az ország Bruttó Hazai Összterméke. Ez a pozitív trend 2009-ben megfordult. A BHT negatív tartományba került és 3,6 % -os csökkenést mutatott.

1. Táblázat - A Bruttó Hazai Össztermék alakulása – 2000- 2009³

Az Eurostat által közölt adatok alapján – olvashatjuk az El País című lap 2011. február 15-én készített elemzését – a spanyol gazdaság 2010-ben az elmúlt tizenöt év legrosszabb teljesítményét nyújtotta. A bruttó hazai össztermék 0,1 %-al csökkent, miközben az európai uniós átlag 1,7%-os növekedést mutat. Spanyolországnál rosszabb eredményt csupán Írország, Románia, Görögország és Lettország produkált. Az Unió vezető államai közül Németország 3,6%-os GDP növekedést ért el. Franciaország 1,5%-os, Nagy-Britannia 1,4%-os emelkedést mutatott.

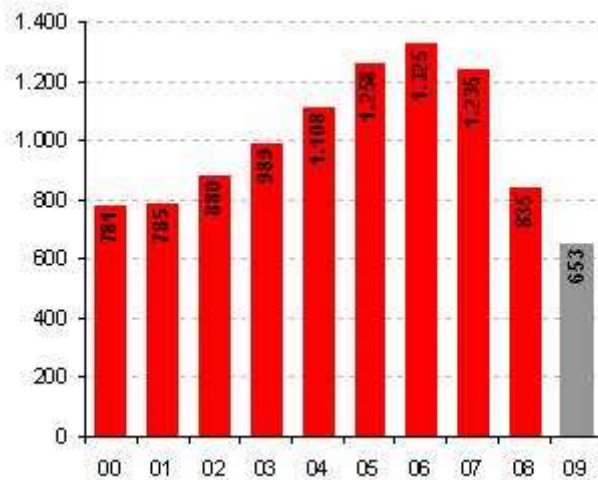
2. Táblázat – a Bruttó Hazai Össztermék alakulása - 2009- 2010⁴

A spanyol gazdaság növekedési és egyensúlyzavarainak egyik okát szakértők a munkanélküliségi ráta alakulásában látják. A 2010-ben mért 20,3%-os arány duplája volt a 9,6%-os közösségi átlagnak. Ez mintegy 4,6 millió állástalant jelent. Erre a nagy számra az elmúlt húsz esztendőben nem volt példa. A munkanélküliség magas aránya már a korábbi évtizedekben is a spanyol fejlődés egyik nehezen kezelhető, hátráltató tényezője volt. Az Eurostat 1990 óta közöl összehasonlító adatokat a közösségi munkanélküliségről. Spanyolország mindig a sereghajtók egyike volt. Az 1994-2008 közötti tizenöt évig tartó gazdasági fellendülés periódusában azonban egyre jobban megközelítette az uniós átlagot. 2006-ban a 8,5%-os munkanélküliségi mutatóval csupán 0,3%-al maradt el az EU-s középértéktől.

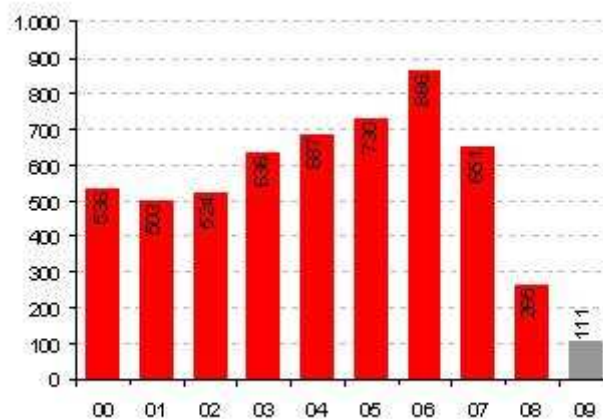
Spanyolországban a válság jeleként az elmúlt három évben nagymértékben visszaesett a lakáscélú hitelfelvétel. Jelentősen csökkent a gazdaság egyik húzóágazatának számító építőipar tevékenysége és a lakásépítés is.

3.-Táblázat - Lakáscélú hitelfelvételek alakulása 2010-ben⁵

Az országban 2007 végéig tartott az olcsó hitelekből finanszírozott ingatlanpiaci és lakásépítési fellendülés. A spanyol pénzintézetek a tartósan megnövekedett keresletet megfelelő mennyiségű saját pénzeszközök hiányában nemzetközi hitelfelvételek bevonásával finanszírozták. Az építőipari beruházások a GDP 17%-át tették ki. 2009 végére azonban a Nemzeti Statisztikai Intézet által, közzétett adatok szerint a Bruttó Hazai Össztermékhez való hozzájárulás szektoronként már a következő képet mutatta. A mezőgazdaság és a halászat 2,3%-ot, az ipar és energia szektor 14,0%-ot, az építőipar 10,0%-ot, a szolgáltatások 66,6%-ot, az adóbevételek 7,1%-ot képviseltek.

4. Táblázat - Lakásépítések számának alakulása 2010-ben⁶

A gazdasági boom idején nyújtott olcsó hitelek következtében Spanyolországban magas szintet ért el a háztartások és a vállalatok eladósodása. Konjunkturálisan ez azzal a makrogazdasági következménnyel járt, hogy egyebek mellett a fogyasztásból származó bevételekből 2008-ban 2,2%-os államháztartási többlet keletkezett. Lecsökkent az államadósság és jelentős tőkeerővel, valamint külföldi érdekeltséggel rendelkező, fentebb már említett multinacionális spanyol bankok és vállalatok jöttek létre.

Szakértői elemzések a spanyol gazdaság egyik legnagyobb problémájának az Önkormányzati Közösségek közötti fejlettségbeli különbségeket tartják

6. Táblázat – Az Önkormányzati Közösségek közötti GDP-ben mért különbségek⁷

puesto	Comunidad Autónoma	Nominal (€)	Nominal (€)	Nominal (€)	PPA (€)
		2008	2006	2004	2004
1°	País Vasco	31.952	28.346	24.509	26.975
2°	Comunidad de Madrid	30.998	28.850	25.818	28.416
3°	Navarra	30.402	27.861	24.761	27.252
4°	Cataluña	27.914	26.124	23.533	25.900
5°	Aragón	26.107	23.786	20.984	23.095
6°	Islas Baleares	25.838	24.456	22.332	24.579
7°	La Rioja	25.621	23.495	21.370	23.520
8°	Cantabria	24.466	21.897	19.156	21.084
9°	Castilla y León	23.183	21.244	18.533	20.398
10°	Principado de Asturias	22.443	19.868	16.995	18.705
11°	Ceuta	22.293	20.171	17.654	19.430
12°	Melilla	21.570	19.929	17.178	18.906
13°	Comunidad Valenciana	21.366	20.239	18.340	20.185
14°	Canarias	20.994	19.924	18.126	19.950
15°	Galicia	20.572	18.335	15.284	17.416
16°	Región de Murcia	19.541	18.400	16.481	18.140
17°	Andalucía	18.359	17.251	15.154	16.679
18°	Castilla-La Mancha	18.222	17.339	15.456	17.011
19°	Extremadura	16.714	15.054	13.101	14.419
	Media España	23.874	22.152		

A gazdasági egyensúly utóbbi három évben tapasztalható megbomlása alapvető okának azonban véleményünk szerint nem ez a körülmény tekinthető. A legfejlettebb és a legfejletlenebb régiók közötti kétszeres különbség nem ritka az Európai Unió országaiban. A gazdasági visszaesés egyik tényezőként természetesen figyelembe vehető.

A spanyol gazdasági növekedés megtorpanásához hozzájárul a közösségi alapokból való részesedés már hivatkozott csökkenése, a viszonylag alacsony termelékenység, a gyenge innovációs kapacitás, az élő tőkébe eszközölt beruházások visszafogása, az egyetem és a vállalkozói szféra közötti kapcsolatok hiánya, az államadósság mértéke és a közkiadások magas aránya.

Éltető Andrea 2009-ben megjelent tanulmányában spanyol elemzésekre hivatkozva a következőket írja: „A pénzügyi válságnak kettős hatása volt a spanyol gazdaságra: felgyorsította az építőipar átrendeződését és nyilvánvalóvá tette a spanyol pénzügyi rendszer likviditási hiányát. Azóta öt fontos világgazdasági faktor hatott a spanyol gazdaságra: a nemzetközi pénzügyi válság, az energiaárak emelkedése, egyéb nyersanyagok emelkedése, az élelmiszerárak emelkedése, és a kamatlábak emelkedése.....a nemzetközien kívül négy fő belső tényező is problémát okozott: a folyó fizetési mérleg hiánya, (a GDP 10 százaléka körül), a külső eladósodás, (a GDP 70 százaléka), a lakás-és telekárak emelkedése és elszakadása valós értéküktől, a késedelmes fizetés arányának növekedése a bankszektorban.”⁸

A kialakult helyzetben, a pénzügyi-gazdasági válság körülményei közepette az országok és a kormányok egyidejűleg két, egymással párhuzamosan futó megoldást alkalmaznak. Csökkentik, visszafogják, leépítik a közkiadásokat és gazdaságélénkítő csomagokat dolgoznak ki. Szerkezeti reformok nélkül azonban ezek az intézkedések csupán rövid távú válságkezelésre szolgálnak. Az alkalmazott megoldások három szinten jelentkeznek: az IMF-hez és a G-20 csoporthoz kapcsolódó részben összehangolt globális válságkezelés és együttműködés, a nemzetközi regionális gazdasági integrációk nagyrészt koordinált és a kormányzati válaszok kötelezően végrehajtandó szintjén. Az Európai Unió esetében a válságkezelés az adott országok támogatásán és gazdaságuk működőképességének megőrzésén túl az euró stabilitásának biztosítására is irányul. Ezt a célt szolgálta Görögországnak nyújtott 110 milliárd eurós és Írország rendelkezésére bocsátott 85 milliárd eurós mentőcsomag és segítség.

Spanyolországban az államadósság kormányzati intézkedések következtében 2010 végére 64% körül stabilizálódott. A folyó fizetési mérleg hiánya 10%-ot tett ki. A költségvetési egyensúly szempontjából legsebezhetőbb és legveszélyeztetettebb úgynevezett „PIGS” országok (Portugália, Írország, Görögország, Spanyolország) közé tartozó Spanyolország hatékony intézkedéseket tett a görög és az ír helyzet elkerülése érdekében. Jelentős mértékben visszafogta a közkiadásokat, csökkentette a közszférában dolgozók fizetését és az államkötvények kibocsátását. Eredményes tárgyalásokat folytatott Kína, Katar és Oroszország

bevonásáról a spanyol államadósság finanszírozásába. Li Ko-csiang kínai miniszterelnök-helyettes 2011. januári madridi látogatása kapcsán a spanyol sajtó máris egy új Marshall-terv beindításáról ír. Kormányzati források szerint Kína hatmilliárd euró értékben vásárol spanyol államkötvényeket. Ez pontosan annyi, mint amennyit a Pekingi kormányzat a görög és a portugál adósság finanszírozására együttesen szán. Az említett összeg a 2600 milliárd dolláros devizatartalékkal rendelkező Kína esetében csepp a tengerben. Komoly hozzájárulást jelent viszont Spanyolország számára, mivel madridi kormány bejelentette, hogy 2011-ben 47,2 milliárd euró értékben tervezi közép-és hosszú lejáratú kötvény kibocsátását. Elemzők azt is tudni vélik, hogy 2011 elején már a spanyol állampapírok 10%-a Kína birtokában van. A Le Tribune francia üzleti lap szerint 2010-ben az euróövezet 8 861 ezer milliárd eurót kitevő államadósságának 7,3%-át már kínai vagyonalapokból finanszírozták. A kínaiak 2011 folyamán a spanyolországéhoz hasonló üzlet megkötését tervezik Németországgal és Nagy-Britanniával is. 2011. elején egy másik gazdasági konszolidációs üzletre is sor került. A katari és a spanyol kormányfő dohai találkozóján 300 millió eurós katari tőkeinjekcióról állapodtak meg. A pénzt a spanyolországi takarékpénztárak megsegítésére fordítják. 2011. február 25-én az orosz-spanyol kulturális év Szentpéterváron történő megnyitása alkalmából sor került a két ország államfőinek találkozására. Ezen I. János Károly király jelenlétében Dimitrij Medvegyev elnök bejelentette, hogy Oroszország pénzügyi kötelezettségvállalással és befektetésekkel közreműködik a spanyol államadósság csökkentésében. A BBC jelentése szerint a spanyol válságkezelés sajátos kísérőjelenségeként, megnyilvánulásaként egy galíciai kisvárosban, az 5500 lakosú Mugardosban 2011-ben ismét használják az ország régi pénznemét, a pesetát. A település hatvan bolttulajdonosa azt találta ki, hogy a korábban be nem váltott, otthon porosodó pesetákra alapozva lendíti fel forgalmát. Az ötlet bevált. Jelentősen növekedett kereskedők bevétele. Spanyolországban 2002. január elsejétől váltotta fel az euró a pesetát, amelyet ezt követően még három hónapig lehetett átváltani a bankoknál. A régi pénznemet a mai napig be lehet váltani a spanyol jegybanknál. 2011 elejéig erre 1,7 milliárd eurónyi peseta esetében azonban nem került sor.

3.-Válságkezelő és gazdaságélénkítő programok

2008 és 2010 között a spanyol kormány előterjesztésére a parlament több válságkezelő és gazdaságélénkítő csomagot fogadott el. Optimista előrejelzések szerint ezek egymást erősítő, kiegészítő és korrigáló hatása 2011 végére re már érezhetővé válik.

2008 november 27-én José Luis Rodríguez Zapatero miniszterelnök a munkanélküliség csökkentése, új munkahelyek létesítése és a gazdaságélénkítés érdekében kormányfői

expozejában 11 milliárd eurós kétéves programot hirdetett meg. A spanyol GDP 1,1%-át kitevő összeg közcélú beruházások elősegítésére szolgált. Egyik legfontosabb deklarált célja 300 000 új munkahely teremtés 2009 folyamán. A csomag nyolc milliárd eurót juttat a helyi önkormányzatoknak közmunka programok finanszírozására. Az Autóipari Integrált Terv (Plan Integral de Automoción) keretében a spanyol gazdaság stratégiai ágazatának számító autóipar 800 millió euróban részesül. Ennek részleteit a szintén 2008 novemberében meghirdetett *E-terv* tartalmazza. 2008-ban az autóipar a spanyol GDP 10%-át adta. Előállított termékeinek 80%-át exportálták.

A tizenegy milliárd eurós csomagból 600 millió jutott a környezetvédelemre, 400 milliót a kutatási és innovációs tevékenység előmozdítására szántak. 400 millió eurót a katonai lakások és rendőrségi épületek, rendőrörsök rehabilitációjára fordítottak. 120 millió euró jutott a lakásfelújításokra, 30 millió euró a turizmus ösztönzésére. „Ez nem a fatalista beletörődés és rezignáció ideje”- hangsúlyozta Zapatero miniszterelnök a program vitája során.⁹ Mariano Rajoy, az ellenzéki Néppárt vezetője a kormányfő által körvonalazott tervet „a helyes irányba tett lépésnek” nevezte, mivel a miniszterelnök elismerte a válságot a maga teljes mélységében. Ugyanakkor hangsúlyozta: nincs kétsége afelől, hogy a javasolt lépések összességében a „zavarodottság és a rendezetlenség” példái. Ez már a hetedik olyan csomag, amely nem hozza meg a várt eredményt- mondta. Két veszélyes következménnyel, - a nagy eladósodással és a pénzügyi nyomással - viszont számolni kell. Fenntartásai ellenére valamennyi bejelentett eszköz részletes tanulmányozását követően kész azok eseti támogatására. Figyelmezteti ugyanakkor a miniszterelnököt arra a körülményre, hogy „kizárólagos felelősséggel” tartozik a meghirdetett csomagért. Annak sikertelensége esetén nem vádolhatja sem a G-20 csoportot, sem az Európai Uniót, mivel „senki sem kötelezte Önt ezek bevezetésére”.¹⁰ A többi parlamenti párt Convergencia i Unio, Bloque Nacional Gallego, stb.) is hasonló álláspontot foglalt el. Joan Ridao a Katalán Köztársasági Baloldal (Esquerra Republica de Catalunya - ERC) képviselője hozzászólásában egyenesen a válsággal való hazardírozásnak nevezte a kormány intézkedéscsomagját. A Kanári-szigeteki Koalíció és a Baszk Nemzeti Párt viszont „lényegét tekintve helyesnek”ítélte a javasolt lépéseket.¹¹

2009 januárjában hirdette meg kormány a 2008 novemberében megvitattott és elfogadott válságkezelő és gazdaságélénkítő program rendszerszerű formába öntött változatát, a *Gazdaság és Foglalkoztatás Ösztönző Spanyol Tervet, a PlanE-t (Plan Español para el Estímulo de la Economía y el Empleo)*¹² Ez a program több mint száz gazdaságélénkítő eszközt tartalmaz. Négy területre koncentrál. A családok és a vállalatok támogatására, a munkahelyteremtésre, a pénzügyi és költségvetési egyensúly megteremtésére, valamint a

gazdasági modernizációra. Az E-terv értelmében 2008-ban családok és a vállalatok 16,5 milliárd euró összeget takaríthatnak meg a személyi jövedelemadóból történő 400 euró leírásával. 2009-től eltörlik az örökösödési adót, ami a családoknak évente mintegy 1,8 milliárd eurós megtakarítást jelent. A fogyasztási adó mérséklése további 6 milliárd euró többletforráshoz juttatja az állampolgárokat. Meghatározott foglalkozási és szociális helyzetben lévő csoportok számára részleges hitel visszafizetési moratóriumról is rendelkezik a gazdaságélénkítő program. A kormány becslése szerint ez mintegy 500 000 családot érint. Halasztást kapnak vásárlási kötelezettség alól a lakáscélú megtakarításokkal rendelkezők és időben elnyújtják a lakásvásárlások törlesztéseit.

2009-ben az Állami Hitelintézet (Instituto de Crédito Oficial- ICO) közreműködésével különböző formákban összesen 29 milliárd euró támogatással, könnyített hitelfelvétellel, beruházás-finanszírozási összegek igénybevételével, áfa-visszatérítéssel, adókönyvítésekkel és egyéb ösztönzőkkel számolhatnak a kis-és középvállalatok.

A Új Helyi Beruházási Alap (Nuevo Fondo de Inversión Pública en el Ámbito Local), valamint a Gazdaság és Foglalkoztatás Dinamizáló Speciális Alap (Fondo Especial para la Dinamización de la Economía y el Empleo) keretében 11 milliárd euró fordítható a miniszterelnöki előterjesztésben jelzett 300 000 új munkahely megteremtésére. Részben a foglalkoztatás ösztönzéséhez sorolható a 2009. február 13-án közzétett, négy milliárd eurós támogatást tartalmazó *Autóipari Integrált Terv (Plan Integral de Automoción)*¹³. Ennek része az úgynevezett „Plan Vive”, mely a tíz évnél idősebb autók lecserélésére 1,2 milliárd eurót mozgósít és a Versenyképességi Terv (Plan de Competitividad), amely 800 millió euróval segíti az új környezetkímélő és energiatakarékos termékek kifejlesztését és a vállalatok versenyképességének növelését.

A Pénzügyi és költségvetési intézkedések a likviditás erősítését és a hitelforrások újbóli megnyitását szolgálták. Létrehozták a Pénzügyi Aktívák Vásárlási Alapot (Fondo para la Adquisición de Activos Financieros) és a Betétgarancia Alap (Fondo de Garantía de Depósitos) fedezetét bankonként és ügyfeleként 100 000 euróra emelték. Rendelkeztek a hitelintézetek új adósság-kibocsátásáról szóló állami kezességvállalásról, valamint a közszféra és az államapparátus kiadásainak csökkentéséről, a vezető állami funkcionáriusok fizetésének befagyasztásáról.

2009 május 12-én újabb válságkezelő csomag meghirdetésére került sor. Ennek egyik eleme a lakásvásárlásokkal, valamint a személyi jövedelemadóval kapcsolatos kedvezmények körének pontosabb meghatározása volt. Az intézkedések elsősorban a gazdasági tevékenység élénkítését szolgálták. A csomag másik elemét az autóvásárlás ösztönzését segítő pénzügyi

rendeletek képezték. Sor került újabb 20 millió euró alap meghirdetésére a fenntartható gazdasági programok számára 2009-ben és 2010-ben. Pótlólagosan öt millió euróval töltötték fel a Helyi Beruházási Alapot. Öt százalékkal csökkentették a társasági adót a huszonöt főnél kevesebbet foglalkoztató és öt millió eurónál kisebb bevétellel rendelkező vállalkozások esetében.

2010 májusában került sor egy újabb *válságkezelő program* meghirdetésére és parlamenti elfogadására. José Luis Rodríguez Zapatero kormányfő előterjesztésében „kollektív nemzeti erőfeszítést” kért a válság leküzdésére. A krízisből való kilábalás, a krízis kezelése érdekében 15 milliárd eurós megszorító csomaghoz kérte a törvényhozás jóváhagyását. Az intézkedések bevezetésével 2013-ra a GDP 3%-ra kívánja csökkenteni a folyó fizetési mérleg hiányát. A kormány megtakarító csomagja 5%-al csökkentette a közsférában dolgozók fizetését. Bérük 2011-ben történő további befagyasztásával további tervezett költségcsökkentést ér el. 2011-ben felfüggesztik a nyugdíjak értékének valorizációját és megszüntetik az újszülöttek után járó 2500 eurós baba-csekket. 2010-ben és 2011-ben 600 millió euróval csökkentik a fejlesztési célú támogatásokat és 6 milliárd 45 millió euróval az állami befektetéseket. Az Európai Bizottság és a Nemzetközi Monetáris Alap támogatták a Zapatero tervet. Olli Rehn gazdasági ügyekért és a monetáris politikáért felelős biztos jó irányba tett lépésnek nevezte az intézkedéssort. Az IMF „a piac bizalma visszaszerzése legjobb útjaként” értékelte a megszorító és kiadáscsökkentő csomagot. A nemzetközi tőzsde is kedvezően reagált a spanyol kormány lépésére. A parlamenti szavazás azonban távolról sem volt ennyire egyértelmű. 169 igennel szemben 168 nem és 13 tartózkodás állott. A szó szoros értelmében hajszálon múltott a kormányzati előterjesztés sorsa. Négy nappal a spanyol parlament döntés után José María Aznar az 1996-2004-es periódus volt miniszterelnöke, a Néppárt egykori elnöke a *Financial Times* 2010 május 16-i számában *Europe must reset the clock on stability and growth* címmel elemzést közölt az elfogadott programról. Neoliberális megközelítés alapján teljes mértékben elutasította azt. A 2002-2004-es krízis megoldására utalva Németország és Franciaország felelősségét hangsúlyozta és leszögezte, hogy a spanyol válság leküzdése érdekében vissza kell térni a Stabilitási Paktum alkalmazásához és a szigorú pénzügyi fegyelem és költségvetési megszorítások politikájához. Ezek segítségével struktúra átalakító változtatásokat kell végrehajtani, hogy Spanyolország visszanyerhesse rugalmasságát és elvesztett versenyképességét. Megítélése szerint erre a Zapatero vezette szocialista kormányzat nem alkalmas. Az elmúlt 160 év spanyol válságai Aznar számára azt bizonyítják, hogy a baloldali kormányok nem voltak képesek megfelelő módon reagálni a gazdaság krízisekre. „Ez a kormány is képtelen megoldani Spanyolország problémáit” írja.

Arra csak egy új kabinet képes. *Minél hamarabb, annál jobb (The sooner, the better)* – fogalmaz a volt kormányfő. José María Aznar hét intézkedést javasol a válság leküzdésére. Elsőként a kollektív szerződések átfogó reformja mellett foglal állást oly módon, hogy a szabályozás felszabadításával az aláíró felekre kell bízni azok tartalmának meghatározását. Ezzel együtt a munkabéreket terhelő járulékok csökkentését, valamint a munkanélküliek munkaerőpiacra történő beléptetését kívánná előmozdítani. Másodsorban az energia politika területén hajtana végre módosításokat. Mindenekelőtt a nukleáris energiával való versenyeztetés érdekében véget vetne az energia piac központi szabályozásának és a kevésbé hatékony, de megújítható energiaforrások felhasználását szubvencionálná. Harmadik elemként sort kerítene a bankrendszer reformjára. Ennek keretében lehetőséget biztosítana a magántőke számára a takarékpénztári befektetésekre. Aznar intézkedéscsomagjának negyedik pontjaként az olcsóbb állam kialakítását javasolja. Ennek egyik pillérét a regionális közigazgatási intézményrendszer kiadásainak csökkentése jelenti. Ötödikként a nyugdíjrendszer közép-és hosszú távú életképességének megőrzését biztosítaná. A program hatodik pontjában bizonyos piaci szabályozások eltörlését, a verseny növelését vállalja fel. Végezetül a privatizációs folyamatok erősítését és a jóléti rendszer bizonyos elemeinek reformját javasolja, nem részletezve ez utóbbi tartalmát.¹⁴

4.- Előrejelzés- 2011-2012

Az Európai Bizottság 2010 november 29-én *Őszi előrejelzés 2010-2012: Folytatódik az uniós gazdaságélénkülés, de egyenetlen fejlődés*¹⁵ címmel statisztikai és dokumentum mellékletekkel ellátott részletes elemzést készített a közösség és az egyes tagországok elkövetkezendő két éves gazdasági fejlődésének alakulásáról. Ennek megállapításai szerint folytatódik az EU-ban jelenleg zajló gazdaságélénkülés. Az előrejelzések 2011-ben a GDP 1,75%-os, 2012-ben pedig körülbelül 2%-os növekedésével számolnak. A gazdaságélénkülés azonban egyenetlen lesz és sok tagállam nehéz kiigazítási perióduson megy át. Alapvetően fontos a költségvetési konszolidáció határozott folytatása és a növekedést erősítő szakpolitikai fellépés szükségessége. A foglalkoztatás várhatóan javulni fog. A pénzügyi és gazdasági befektetési kockázatok kiegyensúlyozott és kiszámítható módon alakulnak. Nem zárható ki az előre jelzettnél gyengébb külső kereslet. A költségvetési konszolidáció pedig a vártnál nagyobb terhet jelenthet az érintett országok belföldi keresletére. Az inflációs kilátásokkal kapcsolatos kockázatok is nagyrészt kiegyensúlyozottak- olvashatjuk az Európai Bizottság dokumentumában.

Spanyolország 2011-ben 0,7%, 2012-ben 1,7% GDP növekedésre számíthat. Az államadósság 69,7%-ot, illetve 73%-ot tesz ki. A folyó fizetési mérleg várható hiánya 3,8% és

3,6% lesznek. A munkanélküliség 2012-re 19,2%-ra csökken. A foglalkoztatás 1,1%-al nő. Az export 2011-ben 5,5%-al, 2012-ben 5,6%-al, az import 1,4%-al és 4,5%-al nő. Összességében lassú javulást mutat a költségvetési egyensúly és az államháztartási hiány csökken. Az export-import szaldó várható alakulása pozitív külkereskedelmi mérleget prognosztizál. A gazdaság konszolidációjában segítséget jelent a magánfogyasztás 0,9%-os és 1,6%-os enyhe növekedése, illetve a közfogyasztás és közkiadások 1,3%-os és 0,3%-os csökkenése. A háztartási megtakarítások 14,6%-al és 13,7%-al nőnek.

Összességében megállapítható, hogy a spanyol gazdaságban a közösségi és nemzeti szinten elfogadott, életbe léptetett és foganatosított megszorító és gazdaságélénkítő programok, csomagok, intézkedések és tervek eredményeképpen 2011-ben lassú stabilizációs és konszolidációs folyamatok beindulásával lehet számolni.

Jegyzetek

- 1.- Részletesen lásd: Szilágyi István: Spanyolország az Európai Unióban. *Külföldi Szemle* 2010. 3. sz. 33-66. o.
- 2.- A Spanyol Nemzeti Statisztikai Intézet 2009-ben nyilvánosságra hozott adatai szerint az adott évben az országban 5 648 671 főt tett ki bevándorlók száma. Ez a lakosság 12,1%-át jelenti. A legtöbben, szám szerint 798 892 fő Romániából érkezett. Ők a migránsok 14,1%-át alkotják. A második legnagyobb csoportot a 718 055 fős marokkói kontingens alkotja. Ők a bevándorlók 12,7%-át jelentik. A sorban Ecuador (421 426 fő - 7,5%), az Egyesült Királyság (375 703 fő - 6,7%), Kolumbia (296 674 fő - 5,3%), Bolívia (230 703 fő - 4,1%), Németország (191 002 fő - 3,4%), Olaszország (175 316 fő - 3,1%), Bulgária (164 717 fő - 2,9%), Kína (147 479 fő - 2,6%), Argentína (142 270 fő - 2,5%), Portugália (140 870 fő - 2,5%), Peru (139 179 fő - 2,5%) és Brazília (126 185 fő - 2,2%) következik. Más országokból 1 580 200 fő (28%) érkezett.
- 3.- Economía de España. http://es.wikipedia.org/wiki/Archivo:PIB_España_2000-2009.png.
- 4.- La economía de España cierra 2010 peor que la Unión Europea por primera vez en más de 15 años. <http://www.elpais.com/articulo/economia/espanola/cierra/2010>
- 5.- Perspectivas para la economía española... [File:///Dokumentumok/perspectivas-para-la-economia-espanola-2010-sera-todavía-un-año-muy-difícil](File:///Dokumentumok/perspectivas-para-la-economia-espanola-2010-sera-todavia-un-año-muy-difícil). [https://enCincoDias.com/Blogs.Invertir con éxito.blog](https://enCincoDias.com/Blogs.Invertir_con_éxito.blog) de AFI.
- 6.- Perspectiva para la economía española... <File:///Dokumentumok/perspectivas-para-la-economia-espanola-2010-sera-todavía-un-año-muy-difícil>. [https://enCincoDias.com/Blogs.Invertir con éxito.Blog](https://enCincoDias.com/Blogs.Invertir_con_éxito.Blog) de AFI.
- 7.- Economía de España. [File:///D:/Dokumentumok/Economia de España.por PIB.svg](File:///D:/Dokumentumok/Economia_de_España.por_PIB.svg).
- 8.- Éltető Andrea: Spanyolország és a gazdasági válság. In: *A globális válság: hatások, gazdaságpolitikai válaszok és kihívások*. 9. kötet. Nagy EU-tagállamok és a gazdasági válság. Szerkesztette: Somai Miklós. MTA Világgazdasági Kutatóintézet. Budapest, 2009. 57-66. o.
- 9.- Zapatero expozéját lásd: *Comparecencia del Presidente de Gobierno. Congreso de Diputados*, 27 de Noviembre de 2008. Ministerio de la Presidencia, Secretario de Estado de Comunicación. Madrid, 2008.
- 10.- Mariano Rajoy beszédét lásd: *Intervención del Presidente del PP, Mariano Rajoy*. PP. Oficina de Información. Madrid, 2008.
- 11.- Részletesen lásd: Zapatero-inyecta-11.000-millones-de-euros-a-los-ayuntamientos-y-al-sector-de-la-automoción. [File:///F:/SPOV%C3%81LS%C3%81G/KOrm%C3%A1ny%20%](File:///F:/SPOV%C3%81LS%C3%81G/KOrm%C3%A1ny%20%20) <http://www.elmundo.es/elmundo/2008/11/27/espana/1227800138.html>
- 12.- *Plan Español para el Estímulo de la Economía y el Empleo*. Madrid, Noviembre de 2008. pp.26.

- 13.- <http://ecodiario.eleconomista.es/motor/noticias/1033555/02/09/El-Gobierno-aprueba-un-plan-de-ayuda-al-sector-del-automovil-dotado-con-4170-millones-de-euros.html>
- 14.- José María Aznar: Europe must reset the clock on stability and growth. *Financial Times*, 2010. május 16.
- 15.- *Őszi előrejelzés 2010-2012: Folytatódik az uniós gazdaságélénkítés, de egyenetlen fejlődés.* http://ec.europa.eu/economy_finance/eu/forecasts/2010_autumn/html

A szerző a Pécsi Tudományegyetem professzora.